

Med den skarpa fältkikaren i en rem kring halsen

Företagsekonomiska forskare ser på statsvetenskapen

Björn Rombach & Patrik Zapata

EN INTRESSANT FRÅGA

Hur ser företagsekonomiska organisationsforskare på statsvetenskapen? En intressant fråga på det hela taget! Snurrar vi kontorsstolen ett varv förbi väggarnas bokhyllor, så visst finns där en del statsvetenskap. Inte tu tal om det. Både klassiker, nyare empiriska studier och några avhandlingar. Där finns också en del statsvetenskap som borde sorteras ut. Och visst kan vi namnet på ett antal statsvetenskapliga forskare. Några här hemma och några längre bort känner vi så pass att det hejas vid möten.

En blick på det som är bekant för egen del säger dock inte mycket. Bokhyllan rymmer en hel del samhällsvetenskap som råkar falla utanför företagsekonomin. Statsvetenskap skulle inte få guldet, men gissningsvis nå en pallplats. Dessutom är vi knappast typiska organisationsforskare någon av oss, eftersom vårt ämne till vardags är offentlig förvaltning. Vi ligger därmed närmare statsvetenskap rent intressemessigt än många av våra företagsekonomiska kolleger. Rentav mycket närmare. Men ser vi bortom vårt gemensamma intresse för det offentliga, är avståndet längre än till flera andra ämnen.

LONDONDIMMAN

Frågan var given. Men hur kunde svaret hittas? ”Säg mig vem Du umgås med och jag ska säga vem Du är.” Med detta talesätt, vars ursprung Lars Engwall i ett bokkapitel om refererandet inom företagsekonomiämnet placerade hos Euripides (1994: 77), sattes vi på spåret. Och ”som lyft av osynliga händer höjde sig mattan från golvet och flög ut genom dörren, ut i det klara solskenet” (Holmberg 1950: 136).

Nåväl. De referensstudier vi sett inom svensk samhällsvetenskap – och de är inte många – är av olika slag. Dels är de studier av litteraturreferensernas struktur. Mats Cavallins (1988) jämförelse mellan referensstrukturen hos humanister och samhällsvetare är ett exempel på detta. Han visar på

skillnader vetenskapsområdena emellan som bekräftar vad vi trodde. Intressant för oss är konstaterandet ”att det inte alltid är fakultetsgränserna som utgör de stora skiljelinjerna” (Cavallin 1980: 90). I flera avseenden visade historia och sociologi likheter gentemot psykologi och språkvetenskap. Referensernas struktur är intressant men har inte direkt med vår fråga att göra.

Dels är de referensstudier av ett slag som syftar till att öka kännedomen om det vetenskapliga ämne som de studerade referenserna tillhör. Lars Engwall som nämndes nyss (1994, 2003) är ett exempel på detta även om han också behandlar strukturfrågorna. Fokus ligger på företagsekonomiämnet integration. Referensernas tendens att återkomma blir hos Engwall ett mått på integration (1994: 78–79). Sammantaget säger Engwall (1994: 95) att hans resonemang är ”konsistenta med de deduktiva resonemang som förts i Whitley (1984)”, det vill säga att det förekommer en relativt svag integration (eller rentav fragmentisering) inom företagsekonomiämnet.

Det finns bibliometriska analyser även på de forskningsfält som intresserar oss här. Ett exempel återfinns i *Statsvetenskaplig Tidskrift* 2007 (nr 4, s 339–357). Ulf Sandström diskuterar där den uppmärksammade men enligt vårt förmenande väl så barnsliga frågan om rangordningen mellan statsvetenskapliga institutioner i Sverige. Inte oväntat beror rangen på vilka bibliometriska metoder som tillämpas. Vi vill inte fördjupa oss i detta men konstaterar att forskare som framöver vill bli ansedda har att vinna på att lära sig hur de bedöms.

En fjärde typ av litteratur om referenser är handböckerna. Hur referenser bör skrivas. Om detta kan man läsa på många håll. Bland annat i så kallade metodböcker, där vi gärna framhåller klassikern *The modern researcher* av Jacques Barzun & Henry Graff (1977). Författarnas främsta bidrag är varningen för att anteckna på baksidan av papper. Hur mycket värdefulla resultat har inte försvunnit genom att de noterats på just baksidor som sedan slängts tillsammans med respektive framsida som inte hållit måttet eller blivit inaktuell. Bland handböckerna finns också böcker med mer av reflektion. Martin Erikson (2009) beskriver psykologernas APA-manual för hur att referera. Han behandlar också det som blir vår avslutande typ av referensstudier: referensernas funktion. Denna fråga har vi tidigare på ett väl så förtjänstfullt sätt behandlat i boken *Med hänvisning till andra* (Rombach 1994).

Ytterligare två verk måste nämnas innan vi går vidare. De behandlar bägge fotnoten som en möjlig placering av referensen men också för utvecklingar av annat slag. Anthony Grafton (1997) har uppseendeväckande väl skrivit fotnotens historia och Dag Solstads *Armand V.*

(2006/2009) är (nåja ...) fotnoterna till en outgiven roman. Den språk-känslige bör läsa den senare på norska. Och med detta tvingas vi sätta punkt för detta avsnitt.

SPETSIGA TÅHÄTTOR?!

Att söka referenser i *Statsvetenskaplig Tidskrift* (ST) var givet. Men för vilken period och med vilka skulle de jämföras? Var fanns den företagsekonomiska organisationsforskningens motsvarighet? En inte helt enkel fråga i dessa överutbudets dagar. Men heller inte alltför svår. Bakom gardinen pekar två välputsade spetsiga tåhättor fram. De tillhör *Nordiske OrganisationsStudier* (NOS) och *Scandinavian Journal of Management* (SJoM).

NOS är en nordisk tidskrift som publicerar artiklar som ”fokuserer på nytenkning og flerfaglighet i studiet av organisasjoner” (NOS omslag, 2008). SJoM är också nordisk, men med en mer internationell publik och i viss mån också författare, och vill vara ett ”international forum for innovative and carefully crafted research on different aspects of management” (SJoM omslag, 2008).

Organisationer och ledning är vad företagsekonomiska organisationsforskare brukar syssla med, så också vi. Med de tre tidskrifterna fångar vi in många statsvetare och organisationsforskande företagsekonomer.

När det gäller antal årgångar har helt enkelt våra tidsmässiga resurser fått avgöra. Vi bedömde det som möjligt att bygga upp en bas om cirka 5 000 referenser. Ett överslag gav då utrymme för tre årgångar av vardera tidskriften. Så var de valen gjorda. I resten av avsnittet berättar vi hur vi gått tillväga med studien.

Referenser från tre tidskrifter åren 2006, 2007 och 2008

De tre tidskrifterna ger alla ut tre nummer per årgång. Vi har valt ut tre årgångar, 2006, 2007 och 2008, vilket ger tolv nummer per tidskrift, inalles trettiosex nummer. Vi såg det som en fördel att välja så aktuella årgångar som möjligt.

Vi har gått igenom artiklarnas referenslistor (alltså inte bokanmälningar, meddelanden eller andra texter). När en referens kommit upp för första gången har vi noterat referensen och numret på tidskriften. Om samma referens också förekommit i ett annat tidskriftsnummer har vi noterat den igen tills alla referenser noterats. På så vis har vi byggt upp en databas med 6 168 referenser, med författare, medförfattare, år, tidskrift eller förlag samt titel.

Drygt 6 000 referenser är många referenser. Det är så många att en studie av de refererade verkens innehåll inte låter göras inom ramen för den här studien. Samtidigt hade det varit intressant att välja fler än tre årgångar och på så vis bygga ut databasen ytterligare. Som visas längre fram hade en innehållsanalys liksom en större studie ytterligare kunnat bidra till svaret på vår fråga.

Antalet artiklar varierar från tidskrift till tidskrift, men också från nummer till nummer, se tabell 1. Totalt omfattar urvalet 138 artiklar. I SJoM finns flest artiklar per nummer och i ST finns minst. För att kunna jämföra frekvenser har vi därför använt ett viktmått baserat på antalet artiklar per tidskrift under de tre åren relaterat till antalet i ST, vilket ger viktmåttet 1 för ST, 0,58 för NOS och 0,39 för SJoM.

TIDSKRIFT	ÅR	ANTAL ARTIKLAR	SUMMA	INDEX	VIKTNING
ST	2006	8	26	1	1
	2007	7			
	2008	11			
NOS	2006	16	45	1,73	0,58
	2007	13			
	2008	16			
SJoM	2006	19	67	2,58	0,39
	2007	22			
	2008	26			

Tabell 1. Antal artiklar i respektive tidskrift, viktning

En fråga om integration

Frekvenserna ger en första sortering av referenserna – vilka referenser återkommer flest gånger? Här är det på sin plats att notera att det är refererade texter som avses, inte författare. Robert Alan Dahls *How democratic is the American Constitution?* (2003), till exempel, refereras två gånger. Men Robert Dahl som författare representeras med åtta texter i materialet och refereras alltså sammanlagt nio gånger. Det finns också texter som ges ut på olika språk. Jürgen Habermas (1992, 1996) finns i vårt material på både tyska och engelska, det är samma text och vi har räknat den som en.

Frågan vad som är det mest rättvisande att utgå ifrån, refererade verk eller författare, låter sig inte enkelt besvaras. Lars Engwall (exempelvis 1994)

bygger sin diskussion av integrationen inom företagsekonomiämnet på studier av refererade verk. Man skulle kunna hävda att författare över åren står för ett visst tänkande som inte skiljer sig så mycket verken emellan. Frågan är dock om man då inte måste ta steget fullt ut och studera skolbildningar. Även olika författare inom en och samma skolbildning kan ofta vara så lika varandra att valet av vem som ska refereras är en fråga om tycke och smak.

I tabell 2 visas de vanligaste refererade verken i *Statsvetenskaplig tidskrift* den studerade treårsperioden. De två texter som återgetts oftast under den studerade treårsperioden har refererats tre gånger, drygt trettio arbeten återkommer två gånger och lite drygt tusen verk refereras en enda gång. Integrationen eller antalet återkommande referenser är alltså inte särskilt hög.

FÖRFATTARE	ANTAL
Habermas (1992 och 1996)	3
Rosenberg (1968)	3
Downs (1957)	2
Jacobsson & Sundström (2006)	2
Bennulf (1994)	2
Berlin (1969)	2
Bjereld & Giljam (1991)	2
Botvar (1996)	2
Botvar (1998)	2
Bruce (2000)	2
Campbell, Converse & Miller (1960)	2
Dahl (2003)	2
Demker (1998)	2
Dworkin (1985)	2
Galtung (1969)	2
Gardner & Stern (1973/1996)	2
Gelderloos (1992)	2
Glynn, Herbst & O'Keefe (1999)	2
Hagevi (2005a)	2
Hagevi (2005b)	2
Hand & van Liere (1984)	2
Hunter (1983)	2
Inglehardt (1993)	2
Kellstedt & Green (1993)	2

FÖRFATTARE	ANTAL/VIKTAT ANTAL
Larheden (1999)	2
Layman & Green (1998)	2
Leege & Kellstedt (1993)	2
Lipset & Rokkan (1967)	2
Lönnebo (1990)	2
Möller (2000)	2
Mörth (2004)	2
Oscarsson (1998)	2
Palm (1993)	2
Petersson (1964)	2
Seippel & Lafferty (1996)	2
Wald (1997)	2
White (1967)	2

Tabell 2. Statsvetenskaplig tidskrift. Toppreferenser 2006, 2007 och 2008 (fler än en, viktat och oviktat)

Som framgår av tabellerna 3 och 4 är integrationen också högst begränsad i SJoM och NOS. Däremot ser vi att några texter refereras både i SJoM och NOS, till exempel John Meyer och Brian Rowan (1977) och Jeffrey Pfeffer och Gerald Salancik (1978). Två verk som återkommit i snart sagt var företagsekonomisk text sedan de gavs ut. Vi skulle kunna säga att det trots den låga integrationen ändå finns en viss gemensamhet kring klassiker.

FÖRFATTARE	ANTAL	VIKTAT ANTAL
Giddens (1984/1999)	7	2,72
DiMaggio & Powell (1983/1991)	5	1,94
Czarniawska (1997)	5	1,94
Czarniawska & Joerges (1996)	5	1,94
Pfeffer & Salancik (1978)	5	1,94
Meyer & Rowan (1977)	4	1,55
Brunsson & Sahlin Andersson (2000)	4	1,55
Callon (1986)	4	1,55
Latour (1986)	4	1,55
West & Zimmerman (1987)	4	1,55
Foucault (1977)	4	1,55
Gherardi (1995)	4	1,55

FÖRFATTARE	ANTAL	VIKTAT ANTAL
Humphreys & Brown (2002)	4	1,55
Laclau & Mouffe (1985)	4	1,55
Maguire, Hardy & Lawrence (2004)	4	1,55
Weber (1947)	4	1,55

Tabell 3. *Scandinavian Journal of Management*. Topp 20 referenser 2006, 2007, 2008 (fler än 1,55 viktat)

FÖRFATTARE	ANTAL	VIKTAT ANTAL
Brunsson (1989/2002)	7	4,04
DiMaggio & Powell (1983/1991)	6	3,47
Meyer & Rowan (1977)	6	3,47
Czarniawska (1997)	5	2,89
Lave & Wenger (1991)	5	2,89
Czarniawska & Joerges (1996)	4	2,31
Berger & Luckmann (1966/1967)	4	2,31
Erlingsdottir (1999)	4	2,31
Power (1997)	4	2,31
Røvik (2007)	4	2,31
Røvik (1998)	4	2,31
Brunsson & Sahlin Andersson (2000)	3	1,73
Latour (1987)	3	1,73
Sahlin-Andersson (1996)	3	1,73
Sevón (1996)	3	1,73
Albert & Whetten (1985)	3	1,73
Czarniawska & Sevón (1996)	3	1,73
Weick (1985/1995)	3	1,73
Bowker & Star (1999)	3	1,73
DiMaggio & Powell (1991)	3	1,73
Wenger (1998a)	3	1,73
Wenger (2000)	3	1,73
Blomqvist & Rothstein (2000)	3	1,73
Scott (1998)	3	1,73
Pfeffer & Salancik (1978)	2	1,16

Tabell 4. *Nordiske Organisationsstudier*. Topp referenser 2006, 2007 och 2008 (fler än 1,16 viktat)

En andra fråga om integration

För att närma oss svaret på frågan hur företagsekonomiska organisationsforskare ser på statsvetenskapen kan vi titta på gemensamma referenser. I vilken grad är de två ämnena integrerade?

Endast två texter refereras i alla tre tidskrifterna. De är Clifford Geertz (1973) och Anthony Giddens (1991). Två! Det var inte mycket grädde i den temlan. Men det är inte integration mellan tidskrifter som är frågan här, utan mellan ämnen. Om vi slår samman listorna för NOS och SJoM och jämför dem med listan för ST får vi en lista med nitton texter som refereras såväl i den statsvetenskapliga tidskriften som i någon av de två företagsekonomiska (tabell 5).

1. Clifford Geertz (1973)
2. Anthony Giddens (1991/2001)
3. Stephen Lukes (1974)
4. Anthony Downs (1957)
5. Bengt Jacobsson & Göran Sundström (2006)
6. Michael Billig (1995)
7. Marie-Laure Djelic & Kerstin Sahlin Andersson (2006)
8. Norman Fairclough (2000)
9. Jürgen Habermas (1992 och 1996)
10. Ulla Holm (1993)
11. Anne Mette Kjær (2004)
12. Paul Lazarsfeld, Bernard Berelson & Hazel Gaudet (1944)
13. Michael Lipsky (1980)
14. Alberto Melucci (1996)
15. Jon Pierre & Guy Peters (2000)
16. Karl Popper (1996)
17. Rod Rhodes (1997)
18. Stein Rokkan (1967)
19. Giovanni Sartori (1987)

Tabell 5. De nitton refererade texterna som förekommer i ST och NOS och/eller SJoM (alfabetisk ordning)

Vi återkommer till hur referenserna har använts och vad de handlar om. Vårt att notera är att de alla nitton är böcker. Häpnadsväckande! Några är dock i själva verket bidrag i redigerade volymer och kan sägas påminna

om artiklar (exempelvis Rokkan 1967). Noteras kan också att flera av referenserna är relativt gamla.

Låt oss innan vi går vidare stanna något vid författarna. En författares texter kan skilja sig, men de kan också som vi tidigare var inne på vara ganska lika. Ett andra sätt vi sorterat referenserna på är efter författare. I tabell 6 har vi listat de tjugo mest förekommande författarna till refererade texter i hela materialet. I listan har vi inte skilt på om verket haft en eller flera författare.

FÖRFATTARE	TIDSKRIFT(ER)	ANTAL	VIKTAT ANTAL
Barbara Czarniawska	NOS och SJoM	54	21
Mats Alvesson	NOS och SJoM	40	16
Nils Stjernquist	ST	14	14
Magnus Hagevi	ST	13	13
Nils Brunsson	NOS	22	13
Sören Holmberg	ST	12	12
Ronald Dworkin	ST	11	11
Bruno Latour	SJoM	28	11
Mats Ekström	ST	9	9
Pontus Fahlbeck	ST	9	9
Guy Peters	ST	9	9
Jürgen Habermas	ST	9	9
Peter Buckley	SJoM	23	9
Michel Foucault	SJoM	23	9
Gareth Morgan	SJoM	23	9
James March	NOS	15	9
Karl Weick	NOS	14	8

Tabell 6. Mest refererade författare i hela materialet (ST+NOS+SJoM över åren 2006+2007+2008)

Två saker kan sägas om de vanligaste författarna i materialet. För det första är ingen av dem refererade både i ST och i NOS eller SJoM. Det är antingen eller. Integration mellan ämnena saknas när det gäller de allra mest refererade författarna. Dessa vanliga författare till referenser kan sägas utgöra del av respektive ämnes referensram. De står för integration inom respektive ämne. Men de slår inte i något fall en brygga mellan ämnena.

För det andra brukar flera av personerna som återkommer på listan ofta refereras när det är frågan om metodologiska och ontologiska överväganden, en del åter brukar ges äganderätt åt vissa begrepp och några slutligen, har skrivit artiklar i urvalet och därmed refererat till sig själv.

LORD HUBBARDS BEKYMMER

Det är en sak att hitta och sortera data. Visst kräver det noggrannhet och eftertanke men är ändå något som flickan Mary och gossen Dick skulle kunna tänkas klara. Frågan om hur man ska se på de nitton gemensamma referenserna är knepigare. Vi återkommer till diskussionen om det lilla antalet och vad det har refererats till. En annan fråga är också varför referenserna står där de står.

Här skulle vi kunna låta empirin tala. Den är inte stor så det stör och vi företagsekonomiska organisationsforskare gör ofta så. Men vi väljer istället att återvända till de skäl att referera som framkom i en enkät till forskande docenter i företagsekonomi vi medverkat i (Jacobsson & Rombach 1994). En liknande uppdelning har senare gjorts av Martin Erikson (2009). Medges att det inte alltid är lätt att utläsa skälen utifrån själva exemplet. Men låt oss bita ihop och gå framåt.

I studien framkom fem skäl att referera:

1. *Markera tillhörighet eller avståndstagande*

Handlar om positionering i förhållande till mer eller mindre tydliga skolbildningar. En typ av referens är den som återfinns bara i referenslistan och inte i själva artikeln. Det kan röra sig om misstag, exempelvis för att referensen blivit kvar när texten skrivits om. Men det kan också röra sig om ett svagt och försiktigt sätt att markera samhörighet.

2. *Ge stöd för argumentationen och övertyga*

Det kan röra sig om många olika typer av stöd. Mer empiri inlånad från andra är ett exempel. Men stöd för enstaka argument och argumentationslinjer är kanske vanligare. Stödet kan bestå i att hänga ut någon svagare ståndpunkt att argumentera emot. Här återfinns också författare som refererar till sig själva. Inte sällan finns dessa referenser med för att spara plats.

3. *Av respekt för upphovsmannarätten*

Forskning handlar till del om att upptäcka saker. Vi samhällsvetare upptäcker i bästa fall begrepp som gör det möjligt att förstå en liten del av världen bättre. När ärliga forskare tar våra begrepp i bruk markerar de med en referens att vi var först. De oärliga jagar vi ut ur forskningsgemenskapen.

4. *Ge service åt läsaren*

Här pekar författaren på lämpliga vidare studier eller parallella spår.

5. *Öka textens legitimitet*

Det avslutande skälet är en ritual och ibland ett missbruk.

Skälen är förvisso olika. Men man ska hålla i minnet att det finns gemensamma nämnare. Dessa skäl att referera pekar alla på att forskarna funnit ett värde i att förhålla sig till eller använda sig av vissa specifika studier eller teoretiska byggstenar. Ibland har detta gjorts bara för att putsa till ytan på den egna texten – men det har ändå gjorts.

EN REDOGÖRELSE FÖR FALLET

Formatet tillåter inte någon djupdykning i de nitton referenser som kopplat samman företagsekonomisk organisationsforskning och statsvetenskap. Låt se vad som låter sig göras. Och låt oss inleda detta med en ursäkt till författarna. Inte minst för att vi placerar in dem i discipliner på ett sätt som de gott kan opponera sig emot. Här följer en kort genomgång av de nitton verken och hur de refererats i vårt material.

Geertz (1973) är en socialantropologisk studie som haft ett mycket stort genomslag. Den refereras som en klassiker av dem som studerar organisationskulturer. Men också för att det utgör ett tidigt försök att formulera ”a modern thought about observations, experience and storytelling” (omslaget). Begreppet ”thick descriptions” ägs inte av Geertz men han har utvecklat det på ett sätt så referensen blir given. Geertz hänvisas i artiklarna till på tre sätt: för ”Thick case” (två gånger), för hur samordning bidrar till medarbetarkultur och för att religiösa personer förmodas ha traditionella värderingar. Dessutom är hans verk i en historieskrivande artikel del av data.

Giddens (1991) är ett verk skriven av en sociolog med statsvetenskapliga intressen. ”The overriding stress of the book is upon the emergence of a new mechanism of self-identity which are shaped by – yet also shape – the institutions of modernity” (s 2). Giddens refereras i materialet av respekt för honom som upphovsman till begreppet livspolitik, vad vi kan lära om individualisering, hur människor påverkas av diskursiva processer (här används Giddens också som stöd i argumentationen) samt för skillnaden på ett individuellt engagemang och ett kollektivt.

Lukes (1974) är en bok vi varmt kan rekommendera även om det är direkt olämpligt här. Den är ett måste för den som vill förstå makt och studera makt. Låt er inte skrämmas av att boken är skriven av en sociolog redan för ett tag sedan. I vårt material refereras det till Lukes av respekt då utövande av makt nämns, som service till läsaren – den som vill veta mer om hur människor skulle ha valt om de haft mer och bättre kunskap ombeds läsa Lukes – och slutligen används hans text om den tredje maktdimensionen som stöd för argumentationen.

Downs (1957) brukar beskrivas som ett pionjärbete när det gäller väljarbeteende och de politiska partiernas positionering. Egentligen är det fråga om en tillämpning av rational choice på väljare, vilket gett public choice. Resonemanget blev mycket omdiskuterat när det kom men är nu förkastat av de flesta. När Downs refereras till i vårt material kopplas han till att det är rationellt av väljare att inte vara alltför välinformerade och att det ekonomiska egenintresset påverkar deras val; i en artikel används hans tankar om den individuellt rationella väljaren som förklaringsmodell.

Jacobsson & Sundström (2006) är skriven av statsvetaren Göran Sundström och företagsekonomen Bengt Jacobsson (som dock emellanåt tas för statsvetare). En bok som utifrån empiriska studier strävar efter att vitalisera diskussionen om den omfattande påverkan som EU-medlemskapet har på den svenska statens sätt att styra(s) och reglera. Verket refereras i vårt material då det skrivs om forskning som behandlar europeisering av nationell förvaltning och politik, samt att globalisering ger invävdhet.

Billig (1995) är en kritisk sociologisk analys av amerikansk för givet tagen vardagsnationalism. ”This book has been urging again and again: Look and see the constant flaggings of nationhood” (s 174). Och boken slutar

med orden ”... we know the past history of nationalism. And that should be sufficient to encourage a habit of watchful suspicion” (s 177). Banal nationalism är det begrepp som Billig kopplas ihop med i vårt material.

Djelic & Sahlin-Anderson (2006) är en volym redigerad av två företagskonomer. Medförfattarna är företagsekonomer, sociologer och statsvetare. Boken är därmed gränsöverskridande men med en svagare representation av statsvetenskap. ”Building on a rich and varied set of empirical cases, it explores transnational rules and regulations and the organizing, discursive and monitoring activities that frame, sustain and reproduce them” (omslaget). Antologin refereras som exempel på forskning om internationella normers utveckling.

Fairclough (2000) är en bok om ”the politics of New Labour that focuses on language” (s vii). Författaren, som är professor i ”language in social life”, strävar efter att gå bakom retoriken och visa oss den riktiga betydelsen av Tony Blairs tal. Fokus ligger på ”the communicative style of political leaders, the political discourse associated with a particular party or group [...], and the way language is used in the process of governing (or ’governance’)” (s 6). Fairclough sätts i vårt material dels i samband med det förändrade politiska språket och infrastruktur som bland annat ger tankesmedjor större inflytande, dels refereras han då ”language and/ in politics” nämns.

Habermas är en extremt produktiv filosof med intressen åt sociologi, eller sociolog lagd åt det långgrandigt filosofiska. Den här återopade volymen (1992 och 1996) är inte den vi oftast sett refererad. Boken ger (enligt omslaget) ”a major contribution to current debates on the role of law and the prospect for the development of democracy in contemporary societies”. I artiklarna refereras det till Habermas som service åt den läsare som vill veta mer om diskussioner kring moraliska frågor och av respekt för hans tankar kring kommunikativ handlingslogik och politisk makt.

Holm (1993) är en doktorsavhandling skriven av en filosof som ”reflekterar över vad kvinnor gör när de tar hand om barn och myntar för denna aktivitet termen modrande” (omslaget). Holm visas i vårt material respekt för fastslåendet att modrande är en praktik och ingen biologisk funktion.

Kjær (2004) är en lärobok i statsvetenskap skriven av en statsvetare. Enligt omslaget är det ”the first textbook to offer a systematic assessment of current debates around the concept of governance”. I vårt material respekt refereras det till Kjær för hennes terminologi kring governance-begreppet.

Lazarsfeld, Berelson & Gaudet (1944) är en sociologisk eller beteendevetenskaplig väljarundersökning. I boken visas bland annat att media informerar väljarna men inte påverkar dem direkt i någon större omfattning. Istället sker påverkan på väljarna via välinformerade personer som i steg två påverkade de osäkra väljarna, ”the two-step flow of communications” (s 151). Lazarfeld refereras två gånger i vårt material. En gång återfinns han i berättelsen om Wright Mills, som trött på Lazarfeld bad att få slippa vara medförfattare i en bok som Lazarfeld redigerade (där fick han!). Den andra referensen är av respekt, för begreppet bandwagon-effekt.

Lipsky (1980) är en klassisk statsvetenskaplig bok om individerna som är gräsrotsbyråkrater. ”These are the schools, police and welfare departments, lower courts, legal services offices, and other agencies whose workers interact with and have wide discretion over the dispensation of benefits or the allocation of public sanctions” (s xi). Lipsky används i våra artiklar som stöd för argumentationen kring hur beslut i den statliga sfären ger förutsättningar för vilka beslut som kan fattas i andra sfärer. Och så refereras han slarvigt och rituellt i ett sammanhang.

Melucci (1996) är ett sociologiskt teoribygge kring kollektiv handling som ger oss möjlighet att förstå sociala rörelser. I centrum står identitet och mening. Men här behandlas också så vitt skilda (eller kanske inte) begrepp som political conflict and change, feminism, ecology, identity politics power and inequality. Refereras då sociala rörelser nämns och diskuteras.

Pierre & Peters är två välkända statsvetare som skriver om ”governance, politics and the state”. Boken (2000) är en lärobok med klargörande ambitioner på ett område där mycket blivit skrivet under senare år. Men också en bas för problematisering och fortsatt forskning på detta område. Refereras av respekt för begreppet governance och som stöd för argumentation av författarna själva.

Popper (1966) är ett i högsta grad klassiskt verk (i två volymer) av en av våra mest kända filosofer. Verket kan beskrivas som en tillämpning av författarens kunskapsteori för att bättre förstå kunskapens betydelse för samhällsutvecklingen. Platon, Hegel och Marx representerar det öppna samhällets fiender. I vårt material refereras Popper för tillhörighet, ”I Poppers anda är jag ...” och som stöd för argumentation kring marxism och determinism.

Rhodes (1997) är enligt omslaget en bok för den som vill veta:

- What has changed in British government over the past two decades, how and why?
- Why do so many government policies fail?
- What does the shift from government to governance mean for the practice and study of British government? Guy Peters skriver (på omslaget) att boken förtjänar att läsas. Den refereras i vårt material då governance diskuteras, i synnerhet hur governanceutvecklingen skapat nätverk och vad som kännetecknar dessa.

Rokkan (1967) är ett bidrag i *Party systems and voter alignments: cross-national perspectives* med Seymour Lipset som medredaktör. Boken är volym 7 i serien *International Yearbook of Political Behaviour Research* och är alltså ett exempel på statsvetenskaplig forskning om väljarbeteende i olika delar av världen. Kapitlet som refereras är ”an attempt to analyze the principal sources of cleavage in the Norwegian political system and to account for changes and persistencies in the alignments of the Norwegian electorate since the emergence of national parties in the 1880’s” (s 367). När Rokkan refereras i vårt material är det som stöd för argumentation, dels kring territoriella skillnader för kulturella drag, dels för samband mellan religiositet och politisk högerposition.

Sartori (1967) är utan tvekan en statsvetenskaplig referens. Rubrikerna är: ”What is democracy?”; ”Greek democracy and modern democracy”; ”Liberty and law”; ”Equality”; ”Liberism, liberalism, and democracy”; ”Market, capitalism, planning, and technocracy”; ”Poverty of ideology”. I vårt material refereras Sartori för definitionen av demokrati och att det finns olika måttstockar att använda när det gäller demokrati.

Om de nitton – och hur de refererats

En intressant fråga rör de refererade texternas ämnestillhörighet. Det totala antalet gemensamma referenser inom statsvetenskap och företagsekonomi i vår studie är dock mycket begränsat. Det är inte möjligt att dra växlar på de nitton vi hittat. Två utvägar hade funnits. Antingen hade vi kunnat välja en tioårsperiod. Det hade hjälpt i viss utsträckning. Ett andra alternativ hade varit att klassa alla referenser i artiklarna skrivna av företagsekonomiska organisationsforskare. De statsvetenskapliga referenserna i dessa artiklar hade sedan kunnat analyseras. Det är två spår för fortsatt forskning som dock inte rymdes i förarbetet till denna betraktelse.

Väl detta är skrivet kan vi konstatera att statsvetenskap och sociologi eller sociologinära texter är de två grupper som dominerar. Bland de nitton gemensamma referenserna finns enbart två böcker med inslag av företagsekonomi. En av dessa är redigerad av två företagsekonomer men innehåller även bidrag av statsvetare. Boken handlar dessutom om den statsvetenskapliga favoriten ”governance”. Den andra boken är samskriven av en statsvetare och en företagsekonom.

Bland de sex statsvetenskapliga referenserna (utöver ovan) som finns bland de nitton återfinns två läroböcker (Pierre/Peters, Kjær), en enklare fallbeskrivning och tre äldre verk (Lipsky, Rockan, Sartori). En av de tre handlar om demokrati och två om individer och deras beteende – i det ena fallet byråkrater nära medborgaren och i det andra väljare som kollektiv. Lipsky (1980) sticker ut som en klassiker som är svår att runda. Om demokrati går det säkert att hitta en mer aktuell referens än Sartori (1967). Och Rokkan (1967) behöver väl bara refereras av den som skriver om väljarbeteende i Norge.

Tidigare i texten har vi visat på fem olika sätt att använda referenser. Det dominerande skälet att referera de nitton i vårt material är av respekt för upphovsmannarätten då texten utnyttjar ett begrepp eller tankesätt som anses ha dykt upp första gången i någon av de nitton. Oftast görs det på ett sätt vi bedömer som bra, det vill säga den som refererar verkar ha läst texten och kan sätta in den i ett sammanhang. Som till exempel då Ulla Holm tillskrivs begreppet modrande eller då Rod Rhodes nämns i en diskussion om governance. I några fall är det mer tveksamt om den som refererar har läst verket eller hört det nämnas, som då Michael Lipsky kopplas till meningen ”... förväntas tjänstemannen tillämpa samhällets lagstiftning i förhållandet till medborgaren” (här mörkar vi källan) – en onödig referens, förutom att den visar att författaren hittar ungefärligt i bokhyllan.

Andra sätt att referera de nitton är som stöd för det egna resonemanget. Så anknyts det i en artikel till Lukes maktdimensioner i en liknelse med det egna caset. Eller för analys av data som när Downs teori om den rationella väljaren används i en artikel. De nitton refereras också för att ange tillhörighet, till exempel Popper, men sparsamt. Mest udda är referensen till Lazarsfeld som dålig redaktör.

STÄNDIGT DENNA VESSLA

Hur ser då företagsekonomiska organisationsforskare på statsvetenskapen? Som den uppmärksamme läsaren märkt har vi så har långt presenterat tillvägagångssätt, några böcker vi läst och data i tabeller och i listor. Samt flera ursäkter. Men var är svaret? Som så ofta slinker det oss ur händerna när väl vi tror oss ha det fast. Låt oss berätta vad vi tycker oss se så kan vi tillsammans ta diskussionen därifrån.

Statvetenskap och företagsekonomi är bägge samhällsvetenskaper. Här finns ett svar som ger underlag för funderingar. Vår studie pekar på att kopplingen mellan de två ämnena är mycket svag, men också att båda har kopplingar till sociologi och andra delar av samhällsvetenskapen. Vi har pekat på att andra sätt att studera saken skulle visa på fler kopplingar. Men det är inte troligt att svaret skulle bli ett annat.

Våra ämnen påminner om grannarna i en välbeställd villaförort. Vi känner rimligt väl till varandra men är inte särskilt intresserade av att ha kontakt. Samtidigt finns det andra, mer avlägsna grannar som vi inte vet så mycket om, men kanske är nyfikna på. Som delar av humaniora och naturvetenskap.

Lägger vi till detta en andra observation blir det ännu intressantare. Vi och andra pekar på att varje ämne för sig är svagt integrerat. Påtagligt få referenser är vanligt förekommande inom respektive disciplin. En tolkning av detta är att ämnena håller på att falla isär. Symptomatiskt är att vi började med att dra gränsen vid "företagsekonomiska organisationsforskare". Det är ingen egen disciplin. Ännu. Drivs detta resonemang lite längre framstår den indelning av samhällsvetenskapen vi nu har levt med ett bra tag som möjlig att ifrågasätta.

Företagsekonomi faller numera naturligt isär i ett halvdussin delämnena. Dessa uppvisar tydlig integration inom sig och har starka kopplingar till delar av andra discipliner. Troligen gäller detta de flesta av samhällsvetenskapens ämnen. Kan det inte vara dags att bryta upp de gamla ämnesgränserna och skapa nya, eller rent av nya fakultetsgränser? Företagsekonomi

och statsvetenskap kan ha överlevt sig själva som ämnen, varför skulle det inte också gälla andra?

Vi är själva bägge verksamma i ämnet offentlig förvaltning. Det är just ett relativt nytt samhällsvetenskapligt ämne där man bland referenserna utöver det egna ämnet hittar statsvetenskaplig förvaltningsforskning (som är påtagligt liten men livaktig), sociologi av det mer teoretiska slaget, det offentliga juridik, managementteori och företagsekonomi inriktad på studier av den offentliga sektorn. Som företrädare för ett nytt ämne ser vi mycket revirbevakning av äldre företrädare för äldre ämnen. Till vilken nytta försvarar de sitt ämne och vad skulle hända om de istället öppnade upp?

En helt annan tanke som slår oss var gång vi arbetar med referensstudier är att diskussionen om bibliometrins användning skulle vinna på att fler forskare utanför bibliometrikernas skara gjorde studier som denna. Referenser är påtagligt olika saker. Författare refererar av helt olika skäl. Att bara räkna citat är meningslöst. Det spelar roll om den som citerar helt avfärdar den refererade ståndpunkten, om det bara är ett erkännande av äganderätten till ett vanligt begrepp eller om texten bygger vidare på en föregångare. Det är skillnad på att referera läroböcker, datamängder och begreppsbyggen. Skillnaden är det stora och likheten det mycket lilla.

För den som studerar referenser är det också uppenbart att de nästan alltid är utbytbara. Man kan nästan alltid välja en annan referens som fyller den önskade funktionen precis lika väl. Det speciella är den som refererar och inte den som refereras. Bli referenser en viktig valuta i kampen om anseende kommer det att bli än vanligare att vi refererar mer till varandra inom nätverken och mindre mellan dem. Varför ge bort en poäng vi kan behålla? – Vår policy är att referera internationellt eller inom hemmauniversitetet. Nationella konkurrenser får klara sig utan vår hjälp!

Även om underlaget står väl så svagt var det intressant att se att så mycket böcker refereras i tidskrifter. Tanken har slagit oss att vi skriver allt fler internationella artiklar. Men vi läser inte fler. Kanske rentav färre. När kraven på att skriva mycket artiklar skruvas upp, tunnas var och en av artiklarna ut ytterligare. Forskaren frågar sig var gång om inte materialet kan delas ännu en gång och ge två artiklar istället för bara en pinne. Artikelskrivandet blir ett sätt att få poäng. Men några sådana delas inte ut varken till eller av läsarna. Böcker däremot är av högst(!) begränsat meritvärde. De får ta den tid det tar att skriva och där ger vi allt vi har

för att få ytterligare en läsare. Så mycket riktigt finns det något att referera till i en bok. Och värda att läsa är böcker väl så ofta. Hellre läser vi en samhällsvetenskaplig bok än virkar en grytlapp.

Verk i vår referensdatabas vi hänvisar till i tabell 5

Vi tar i referenslistan inte upp referenser till de verk i vår databas vi hänvisar till i tabell 2, 3, 4 och 6. Här listas alltså enbart de nitton refererade texterna som förekommer i ST och NOS och/eller SJoM. Söker någon de andra referenserna står vi gärna till tjänst med dessa (Patrik.Zapata@spa.gu.se). Står ett årtal inom parentes betyder det att det är denna upplaga vi haft att tillgå och inte den som listats i tabell 5.

BILLIG, MICHAEL, 1995. *Banal Nationalism*. Los Angeles: Sage.

DJELIC, MARIE-LAURE & SAHLIN-ANDERSON, KERSTIN, 2006. *Transnational governance. Institutional dynamics of regulation*. Cambridge: Cambridge University Press.

DOWNS, ANTHONY, 1957. *An economic theory of democracy*. Boston: Addison Wesley.

FAIRCLOUGH, NORMAN, 2000. *New Labour, New language?* New York: Routledge.

GEERTZ, CLIFFORD, 1973. *The interpretation of cultures*. New York: Basic Books.

GIDDENS, ANTHONY, 1991. *Modernity and self-identity. Self and society in late modern age*. Stanford: Stanford University Press.

HABERMAS, JÜRGEN, 1992. *Faktizität und Geltung. Beiträge zur Diskurstheorie des Rechts und des demokratischen Rechtsstaats*. Frankfurt am Main: Suhrkamp.

HABERMAS, JÜRGEN, 1996. *Between facts and norms*. Cambridge: Polity Press.

HOLM, ULLA, 1993. *Modrande & praxis. En feministfilosofisk undersökning*. Göteborg: Daidalos.

JACOBSSON, BENGT & SUNDSTRÖM, GÖRAN, 2006. *Från hemvävd till invävd. Europeiseringen av svensk förvaltning och politik*. Malmö: Liber.

KJÆR, ANNE METTE, 2004. *Governance*. Cambridge: Polity.

LAZARFELD, PAUL, BERELSON, BERNARD & GAUDET, HAZEL, 1944 (1968). *The people's choice. How the voter makes up his mind in a presidential campaign*. New York: Columbia University Press.

LIPSKY, MICHAEL, 1980. *Street-level bureaucracy. Dilemmas of the individual in public services*. New York: Russell Sage Foundation.

- LUKES, STEVEN, 1974 (2005 second edition). *Power. A radical view*. (The original text with two major new chapters). New York: Palgrave Macmillan.
- MELUCCI, ALBERTO, 1996 (2003). *Challenging codes. Collective action in the information age*. New York: Cambridge University Press.
- PIERRE, JON & PETERS, GUY, 2000. *Governance, politics and the state*. London: Palgrave Macmillan.
- POPPER, KARL, 1996 (2003). *The open society and its enemies. Hegel and Marx*. New York: Routledge.
- RHODES, ROD, 1997 (2008). *Understanding governance. Policy networks, governance, reflexivity and accountability*. Maidenhead: Open University Press.
- ROKKAN, STEIN, 1967. "Geography, religion, and social class: crosscutting cleavages in Norwegian politics", s 367–444 i Lipset, Seymour & Rokkan, Stein (red), *Party systems and voter alignments: cross-national perspectives*. New York: Free Press.
- SARTORI, GIOVANNI, 1987. *The theory of democracy revisited. Part two: The classical issues*. Chatham, New Jersey: Chatham House.

Referenser

- BARZUN, JACQUES & GRAFF, HENRY, 1977. *The modern researcher. The classic manual on all aspects of research and writing*. New York: Harcourt Brace Jovanovich.
- CAVALLIN, MATS, 1988. "Forskningsmaterial – monografier, tidskrifter m m", s 87–109 i Lönnqvist, Harriet (red), *Humanister söker information eller "Möten med den litauiske skoputsaren*. Esbo: NORDINFO.
- DAHL, ROBERT A., 2003. *How democratic is the American constitution?* New Haven: Yale University Press.
- ENGWALL, LARS, 1994. "Säg mig vem du umgås med ...", s 77–96 i Rombach, Björn (red) *Med hänvisning till andra. En bok om refererande i samhällsvetenskapliga texter*. Stockholm: Nerenius & Santérus.
- ENGWALL, LARS, 2003. "On the origin of the northern lights", s 395–411 i Czarniawska, Barbara & Sevón, Guje (red), *The northern lights. Organization theory in Scandinavia*. Malmö: Liber.
- ERIKSON, MARTIN, 2009. *Referera reflekterande. Konsten att referera och citera i beteendevetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.
- GEERTZ, CLIFFORD, 1973. *The interpretation of cultures*. New York: Basic Books.

- GIDDENS, ANTHONY, 1991. *Modernity and self-identity. Self and society in late modern age*. Stanford: Stanford University Press.
- GRAFTON, ANTHONY, 1997. *The Footnote. A curious history*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- HABERMAS, JÜRGEN, 1992. *Faktizität und Geltung. Beiträge zur Diskurstheorie des Rechts und des demokratischen Rechtsstaats*. Frankfurt am Main: Suhrkamp.
- HABERMAS, JÜRGEN, 1996. *Between facts and norms*. Cambridge: Polity Press.
- HOLMBERG, ÅKE, 1950. *Ture Sveton i London*. Stockholm: Rabén & Sjögren.
- JACOBSSON, BENGT & ROMBACH, BJÖRN, 1994. "Cosi fan tutti (men varför?)", s 30–53 i Rombach, Björn (red), *Med hänvisning till andra. En bok om refererande i samhällsvetenskapliga texter*. Stockholm: Nerenius & Santéus.
- MEYER, JOHN & ROWAN, BRIAN, 1977. "Institutionalized organizations. Formal structure as myth and ceremony", *American Journal of Sociology* 83 (2), s 340–363.
- PFEFFER, JEFFREY & SALANCIK, GERALD, 1978. *The external control of organizations. A resource dependence perspective*. New York: Harper & Row.
- ROMBACH, BJÖRN (red), 1994. *Med hänvisning till andra. En bok om refererande i samhällsvetenskapliga texter*. Stockholm: Nerenius & Santéus.
- SANDSTRÖM, ULF, 2007. "Svensk statsvetenskap i bibliometrisk belysning", *Statsvetenskaplig tidskrift* 109, s 339–357.
- SOLSTAD, DAG, 2006. *Armand V. Fotnoter til en uutgravd roman*. Oslo: Forlaget Oktober.
- SOLSTAD, DAG, 2009. *Armand V. Fotnoter till en outgrävd roman*. Stockholm: Ordfront.
- WITLEY, RICHARD, 1984. *The intellectual and social organization of the sciences*. Oxford: Clarendon Press.